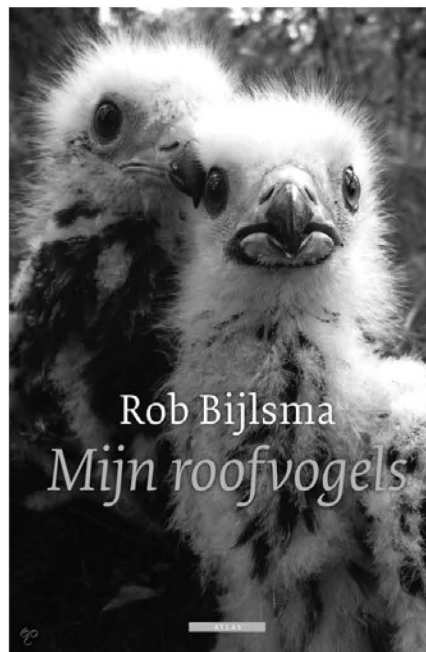

Mijn roofvogels van Rob Bijlsma

John van der Woude

In 1967 kon onze CJN-afdeling* Ede-Wageningen wel wat extra leden gebruiken. Samen met mede-bestuurslid Hans Hommes hing ik affiches op in onze middelbare school in Ede, met de aankondiging van een voorlichting in een middagpauze. Toen Hans en ik dat klaslokaal in die pauze betraden, schrokken we bijna van de grote opkomst. Leerlingen van alle leeftijden starden ons aan: een initiatief waar geen leraren bij betrokken waren, dat was voor de meesten nieuw. Helemaal vooraan zat een eersteklasser ons heel aandachtig aan te horen. Toen wij ons zegje over de CJN gedaan hadden, schoot zijn vinger gelijk omhoog: naar welke gebieden in de omgeving hielden wij excursies, welke vogelsoorten zagen we daar dan, enzovoorts. Hans en ik wisten gelijk: die moeten we hebben, hoe jong hij ook is. En met hem werd nog een hele serie scholieren lid. Die eersteklasser was Rob Bijlsma, nu één van de belangrijkste veldornithologen van Nederland. In het begin konden we hem op die lokale CJN-excursies naar Blauwe Kamer en Planken Wambuis nog wel wat leren op vogelgebied, maar dat was echter van korte duur, zo snel ontwikkelde hij zich. Dat deed hij natuurlijk vooral door er zelf op uit te trekken, maar ook samen met een paar leeftijdgenoten die bij diezelfde schoolactie lid waren geworden. Rob's enthousiasme werkte aanstekelijk in de hele CJN-afdeling. De eerste excursie die hij bij ons meemaakte was op 7 oktober 1967, zo lees ik in het hoofdstukje CJN van zijn spraakmakende boek *Mijn roofvogels*, dat sinds de eerste druk in april 2012 al een aantal herdrukken beleefde. Een boek dat ik gezien het bovenstaande per se wilde hebben, en boekhandelaar Venstra in Amstelveen had het zowaar in de winkel liggen. Bij het uitkomen van dit boek trad Rob op in het tv-programma *Boeken van de VPRO* (uitzendinggemist.nl/afleveringen/1250476). In dat interview met Wim Brands wordt meteen duidelijk dat Rob, ondanks zijn volstrekt non-conformistische

aantreden (dat moet je als vogelaar echt even zien), nog altijd zeer gedreven en enthousiast is, met een enorme kennis en ervaring, maar ook met de nodige dosis humor. In het boek zien we deze combinatie van enthousiasme en kennis vaak terugkeren. Het boek bestaat uit 51 korte hoofdstukjes waarin zijn veelzijdige ervaring met vogels, vogelaars en 'instanties' op een zeer leesbare manier aan de orde komt. Daarbij weet hij op een soepele manier allerlei vernuftige verbanden in de natuur te leggen die hij zelf met duizenden uren veldwerk aan het licht heeft gebracht. Een formele opleiding heeft Rob na de middelbare school niet genoten, daar had hij gewoon geen tijd voor naast al het vogelwerk! Brood op de plank moest er wel komen, en dat deed hij in het begin door drie maanden per jaar nachtwerk in fabrieken te doen, zodat hij net voldoende geld verdiende om een jaar van te leven, en bovendien overdag toch gewoon door kon gaan met vogelen... Later kon hij overschakelen op freelance veldonderzoek.

Typisch voor Rob's gedrevenheid is ook het antwoord op Wim Brands' vraag in het tv-interview of hij in Amsterdam-Oost onderweg van station naar studio nog vogels had gezien. "Ja zeker, ik heb vluchtstanden gemeten!" Waarna hij bondig uitlegt wat dat is (hoeveel meter kun je nog doorlopen naar een vogel tot hij wegvliegt, nadat hij je heeft opgemerkt), en hoeveel korter die vluchtstanden in Amsterdam zijn dan in een Drents dorp.

Dat zo'n bijzonder iemand een bijzonder boek kan schrijven over wat hij zoal heeft meegemaakt en onderzocht in die afgelopen veertig jaar, hoeft geen betoog. Hij kan bovendien goed en zeer onderhoudend schrijven, maar dat wisten we al van eerdere publicaties. Soms schiet hij in die onderhoudende stijl wat uit de bocht, vooral als het gaat over natuurbescherming, natuurbesluit, natuurontwikkeling, en helemaal over de kantoren waar dat allemaal wordt uitgedacht. Daar zal hij weinig vrienden meer hebben, tenzij ze er zelf ook om kunnen lachen. Citaten: "Nationaal Park: overheidstruc om andermans natuurgebieden om te vormen tot recreatieterrein, met als doel woestie grond alsnog productief te maken"; "Vrijwilliger: de knuffelbeer van natuurorganisaties, want verricht onbetaald werk dat de organisaties zelf zouden moeten doen. Moet wel zijn plaats weten". Ook gaat hij in het hoofdstukje "Ongewenst(1)" nogal tekeer tegen Staatsbosbeheer, waarvoor hij in 1997, 2002 en 2007 het landdeel van de Oostvaardersplassen heeft gekarteerd op broedvogels. Hij kreeg bij SBB geen gehoor voor zijn bevindingen dat door de massieve begrazing het gebied zijn waarde steeds meer verloor. "De werkelijkheid was (...) dat biomassa in de plaats was gekomen van biodiversiteit. Dat is een overgang waar Nederland toch al in uitblinkt (onze landbouwgronden zijn daar een schoolvoorbeeld van), maar het kreeg nu ook zijn beslag in een belangrijk natuurgebied (...). Ondertussen telt het gebied (2000 hectare) 3300 edelherten, 350 heckrunderen en 1150 paardjes (...). Daarmee kunnen we de buitenkaadse Oostvaardersplassen tot de gebieden met de meest intensieve veehouderij ter wereld rekenen."

Het boek draagt de titel *Mijn roofvogels* mede omdat het een deel blijkt te zijn in een serie 'Mijn ...', waarin bijvoorbeeld *Mijn Vogels* al bestaat. Rob heeft zijn grootste bekendheid inderdaad te danken aan zijn roofvogelonderzoek. Roofvogels vormen zeker de rode draad in het boek maar het bestrijkt de hele breedte van het vogelen en het vogelonderzoek, van de eerste kijker (en de tweede, zo'n bakbeest van Loe Lap in de Reguliersbreestraat) tot buitenlandse studiereizen. Dit alles dus in korte hoofdstukjes, die niet chronologisch maar alfabetisch (!) zijn gerangschikt. Chronologisch zou trouwens ook moeilijk kunnen, want binnen vrijwel elk hoofdstukje maakt hij sprongen in de tijd. Laat ik een en ander proberen te verduidelijken met wat citaten uit het boek. Over postduiven, na uitgelegd te hebben dat de schade door Havik erg meevalt: "Is de havik voor postduiven slechts één van de vele gevaren die ze tegenkomen, en zeker niet de belangrijkste sterftfactor, voor haviken zijn postduiven wel degelijk belangrijk. Het heeft er veel van weg dat een deel van het succes van haviken

* CJN: Christelijke Jeugdbond van Natuurvrienden. Bestond naast NJN (Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie) en KJN (Katholieke Jeugdorganisatie voor Natuurstudie). CJN en KJN werden gefuseerd, naderhand onder de naam JNM (Jeugdbond voor Natuur en Milieustudie). Een fusie daarvan met NJN heeft (nog) niet plaatsgevonden.

te maken heeft met de ruime beschikbaarheid van prooien van het juiste gewicht op het juiste moment. Postduiven dus."

Over Boomvalken, in het hoofdstukje Libel, nadat hij vlak bij zijn huis in Drenthe in de nazomer Boomvalken boven de heideveldjes ziet verschijnen en daar studie van gaat maken: "De volgende dag zat ik er twaalf uur aan één stuk, vanaf kwart over zeven. Dezelfde valk vertoonde weer haar flitsende kunstjes, ditmaal 88 vangsten op 165 pogingen. (...) Op de laatste dag (...) deed ze maar 12 vangsten op 42 vangpogingen (...). Zou het kunnen zijn dat de vogel de afgelopen dagen deze plek zodanig had afgeroomd dat profijtelijke jacht niet meer haalbaar was? (...) De grote libellen wegsnacken, eventueel nog de Sympetrum-soorten, en dan hup, naar het volgende heideveld. Of was de temperatuur de spelbreker?"

Met genegenheid schrijft hij over het thuis grootbrengen van een kansloze jonge Wespindief die uit het nest was gevallen: "Hij kende geen enkele remming als het om eten ging; zelfs vreemd gezelschap werd dan genegeerd. (...) Het summum van heerlijk moet het bananenschuitje zijn geweest, slagroom in een omhulsel van bladerdeeg, misschien vanwege de smaakassociatie met wespelarven. (...) Van de slagroom ging hij volledig uit zijn dak. Tegen de tijd dat alles op was, puilde zijn krop zodanig uit dat de room uit zijn snavel liep. Met geloken oogjes zat hij gelukkig op zijn favoriete zitpost naast het huis, een grovedennenstam van een meter lang die ik speciaal voor dat doel had ingegraven."

Over hoe sporadisch mensen door roofvogels worden aangevallen: "Op een bevolking van 16.732.288 mensen (stand 1 januari 2012, 00.00 uur; CBS) is het onvermijdelijk dat er in Nederland bij tijd en wijle een (bijna-)aanvaring tussen mensen en roofvogels voorkomt. Dat is zelden een probleem als het een botsing tussen roofvogel en auto of ruit betreft. Roofvogels trekken daarbij altijd aan het kortste eind, dus daar hoor je nooit klachten over. Anders wordt het wanneer een mens het met een roofvogel aan de stok krijgt. Dan zijn roofvogels opeens een gevaar voor de volksgezondheid en wordt om draconische maatregelen gevraagd." "Van 1990 tot en met 2011 beklom ik 4678 maal de nesten van vijf roofvogels in Drenthe en op de Veluwe, waarbij ik in 1,4 procent van de gevallen werd aangevallen. Ziekenhuisopname, tetanusprik noch verband was noodzakelijk, al ging het soms tot bloedens toe." "Let wel: alle roofvogelparen hadden een gegronde reden mij aan te vallen (...). Veel roofvogels beginnen al op grote afstand te alarmeren als ik eraan kom, ongetwijfeld omdat ze me kennen en weten waar ik voor sta." Vervolgens rekent hij uit wat de kans is dat een gemiddelde Nederlander door een roofvogel wordt aangevallen: 0,018 procent.

Het boek houdt mij, en ik denk iedere vogelaar die al tijdens zijn schooltijd met dit virus is besmet, als het ware een spiegel voor. Zó gedreven kun je dus zijn als vogelaar/onderzoeker, en hadden we dat zelf ook wel gewild, als we er al de capaciteiten voor hadden gehad? Niet-vogelende vrienden mogen ons dan gedreven noemen, maar dat is, met al onze compromissen, toch echt maar gewoontjes vergeleken met de enorme drang van deze bijzondere veldornitholoog. Sturm und Drang (ik noem het maar zo, hij haalt tenslotte zelf Goethe aan) is bij hem zeker niet van voorbijgaande aard geweest. De Openbare Bibliotheek Amsterdam heeft een aantal exemplaren van het boek in de collectie (Amstelveen op dit moment nog niet). Maar het is, ondanks de wat pittige prijs, zeker ook een boek om in bezit te hebben. Je grijpt er toch vaak even naar terug, merk ik. Er staat gewoon ontzettend veel leersaams en leuk in.

Rob Bijlsma 2012 - *Mijn roofvogels*. Uitgeverij AtlasContact, 414 pagina's, 24 cm hoog, halfharde kaft; 35 figuren en 41 foto's; register, noten, literatuurlijst. €29,95.

Nieuw: onze Jeugdclub!

Roely Bos

W e zijn uit de startblokken! In september en oktober 2012 hebben we onze eerste twee jeugdexcursies gehouden. Mark Kuiper en Annelies de Kleyn begeleiden een groep kinderen van 7 tot en met 14 op vogeltocht door het Amsterdamse Bos en over de Zuidpier van IJmuiden. Ondergetekende coördineert de zaak en ging mee als fotografe.

Deelnemers aan de eerste jeugdexcursie in het Amsterdamse Bos

Waar moet je beginnen als je af en toe vragen krijgt of er ook iets voor kinderen gedaan wordt bij de Vogelwerkgroep en je besloten hebt om niet langer door te verwijzen naar het IVN of de kinderclub van de Vogelbescherming? Eerst maar eens kijken of er bereidheid bestaat bij de vogelaars om een groep kinderen te begeleiden. Na mijn vraag op het Amsterdams VogelNet meldden zich wat mensen aan en konden we op zoek naar belangstellende kinderen. Daarvan kunnen we er altijd meer gebruiken, dus lezer: meld uw kleine enthousiastelingen aan! Op zaterdag 12 januari bijvoorbeeld gaan we watervogels op de Gaasperplas tellen.

Met de eerste groep kinderen sprongen we gewoon maar in het diepe. We wisten niks van hun kennis, belangstelling, enthousiasme, maar tijdens het eerste uitje leerden we de kinderen al goed kennen. Er zitten ware vogelaars bij die al heel wat kennis in huis hebben, en we proberen ieder op zijn niveau iets te leren, maar ook komen andere uitdagingen aan bod. Zo wilde vrijwel elk kind zich een keer over een van de smalle sluisbruggetjes in het Amsterdamse Bos gemanoeuvrerd hebben, al dan niet met hulp van een van de anderen, en was het beklimmen van de pier van opzij zonder je kijker stuk te laten vallen ook een goede voorbereiding op de tochten die je later als je groter bent zelfstandig gaat ondernemen.

De jeugdleden hebben inmiddels geleerd zich goed aan te kleden, en voldoende eten en drinken mee te nemen. Sommigen kunnen niet wachten op hun eerste hap! En passant wordt dan de Kuifaalscholver opgemerkt en bekeken. Ach ja, een Kuifaalscholver. Had ik het vroeger zo maar geleerd!

Meer informatie over de jeugdexcursies en verslagen is te vinden op vogelsamsterdam.nl/jeugd